

ΑΣΚΙΤΗΣ

Ιωάννης Σ. Παπανικολάου

**Αναπλ. Καθηγητής
Παθολογίας-Γαστρεντερολογίας,**

**Ηπατογαστρεντερολογική Μονάδα,
Β' Προπαιδευτική Παθολογική Κλινική,
Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών,
Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «Αττικόν».**

Ασκίτης

- Η συλλογή ελεύθερου υγρού στην περιτοναϊκή κοιλότητα
- Γίνεται κλινικά έκδηλος όταν το υγρό είναι 1,5-2 L
- Πολύ μικρότερες ποσότητες (200 ml) ανιχνεύονται με US/CT

ΣΗΜΕΙΑ ΗΠΑΤΙΚΗΣ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Scleral icterus

Jaundice

Spider angioma

Pectoral alopecia

Enlarged left lobe

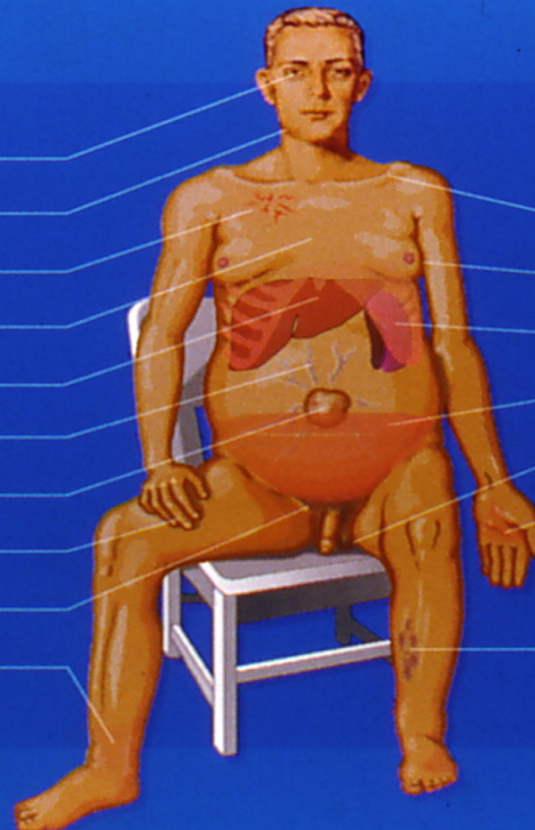
Caput medusae

Umbilical hernia

White nails/clubbing

Female escutcheon

Edema

Muscle wasting

Gynecomastia

Splenomegaly

Ascites

Testicular atrophy

Palmar erythema/
Dupuytren's
contracture

Purpura/petechiae

ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΑ ΑΣΚΙΤΗ

Κίρρωση

Αυξημένη αντίσταση στη ροή της πυλαίας

Πυλαία υπέρταση

Σπλαχνική αρτηριακή αγγειοδιαστολή

Αύξηση της σπλαχνικής
τριχοειδικής πίεσης και
διαπερατότητας

Αύξηση παραγωγής λέμφου

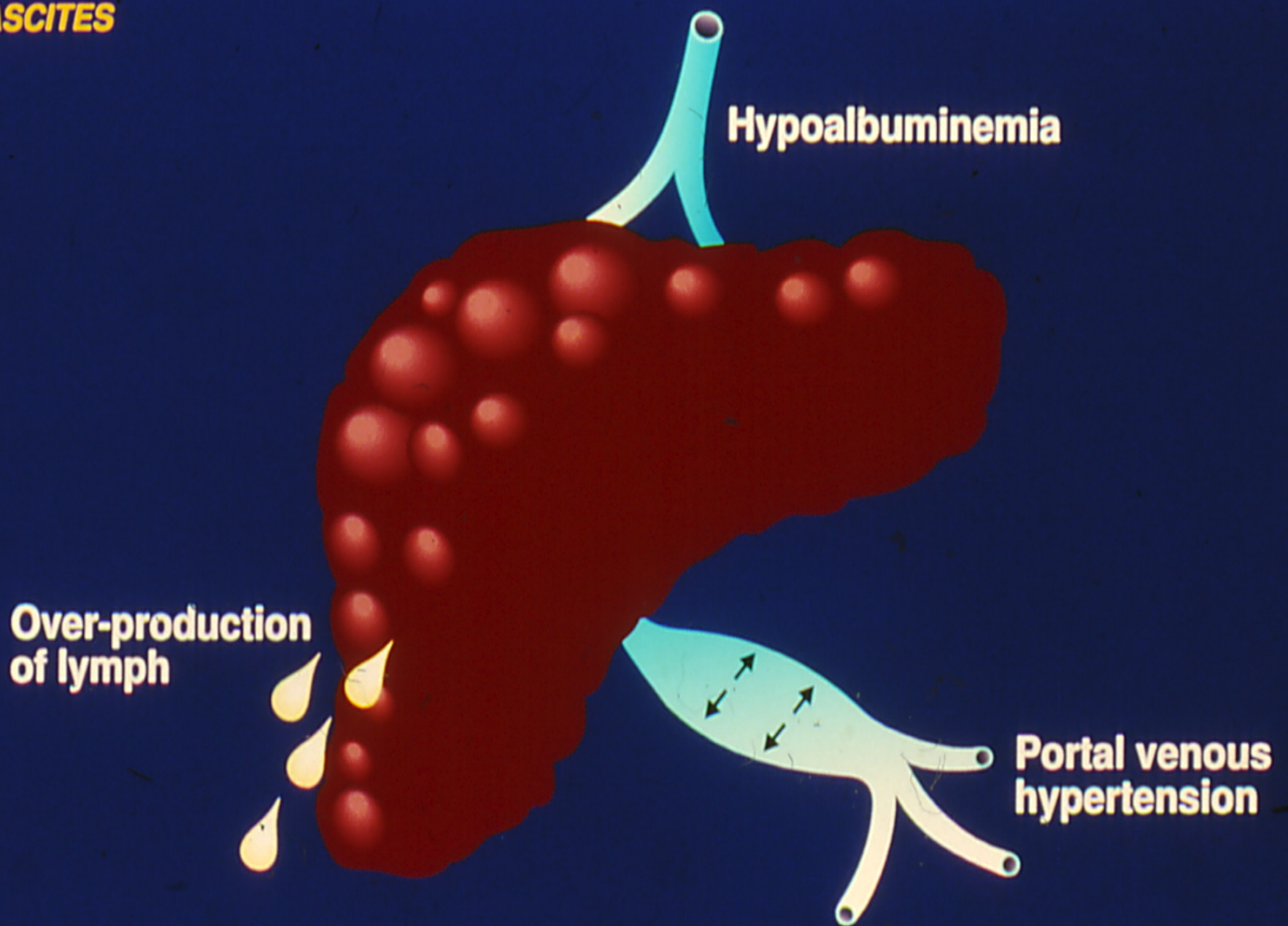
Ασκίτης

Αρτηριακή υποπλήρωση

Αύξηση ρενίνης, αλδοστερόνης,
ADH, διέγερση ΣΝ

Κατακράτηση Na και H₂O

ASCITES

Αιτιολογική διάγνωση: Ιστορικό

- Ιστορικό ηπατίτιδας ή κατανάλωσης αλκοόλ
- Ιστορικό νεοπλασιών στην κοιλιά και χειρουργικών επεμβάσεων για αυτά
- Ιστορικό αιματολογικών νοσημάτων που προδιαθέτουν για φλεβοαποφρακτική νόσο
- Ιστορικό καρδιαγγειακής νόσου
- Ιστορικό φυματίωσης
- Ιστορικό νεφροπάθειας ή θυρεοειδοπάθειας

Αιτιολογική διάγνωση: Ιστορικό

- Τρόπος εμφάνισης: Αιφνιδίως-προοδευτικά
- Συνοδός πυρετική κίνηση
- Συνυπάρχοντα συστηματικά συμπτώματα (καταβολή, ανορεξία, δύσπνοια, ναυτία)
- Φάρμακα (πχ απότομη διακοπή διουρητικών σε ΚΑ, κατανάλωση ΜΣΑΦ σε ηπατοπάθεια)
- Παρουσία κοιλιακού άλγους (αυτόματη βακτηριακή περιτονίτιδα, Budd-Chiari)

Κλινική εξέταση

© 2005, Elsevier Inc. All rights reserved.

Κλινική εξέταση

Επισκόπηση

- Βατραχοειδής κοιλία
- Ομφαλοκήλη
- Επίφλεβο
- Αγγειοματώδεις σπίλοι
- Ηπατικές παλάμες
- Ίκτερος

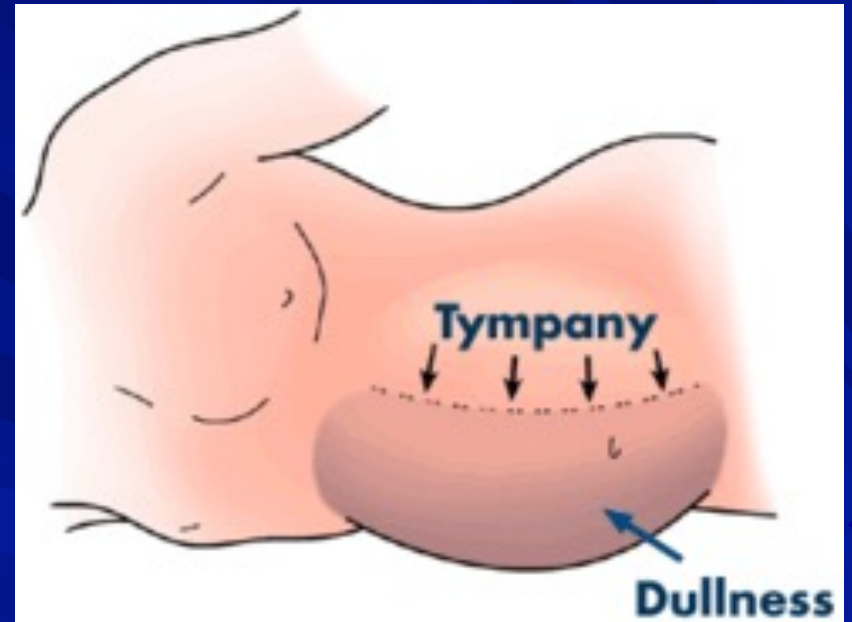
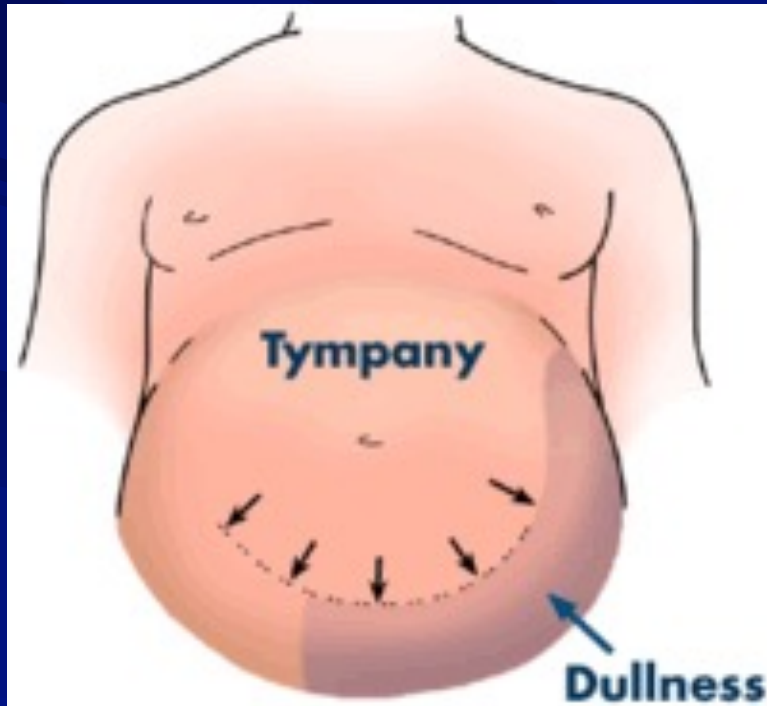
Επίκρουση

- Αμβλύτητα στην υπομφάλια και στις πλάγιες κοιλιακές χώρες
- Μετακινούμενη αμβλύτητα

Ψηλάφηση

- Χείλος ήπατος
- Σπλήνας
- Σημείο επιπλέοντος πάγου

ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΙΩΝ ΑΣΚΙΤΗ

Αίτια	Συχνότητα
Χρόνια ηπατική νόσος	80-85%
Κακοήθεια	10%
Καρδιακή ανεπάρκεια	3%
Φυματίωση	1%
Νεφρογενής	<1%
Κεραυνοβόλος ηπατική ανεπάρκεια	<1%
Παγκρεατικός ασκίτης	<1%
Χολοπεριτόναιο	<1%
Χυλώδης ασκίτης	<1%

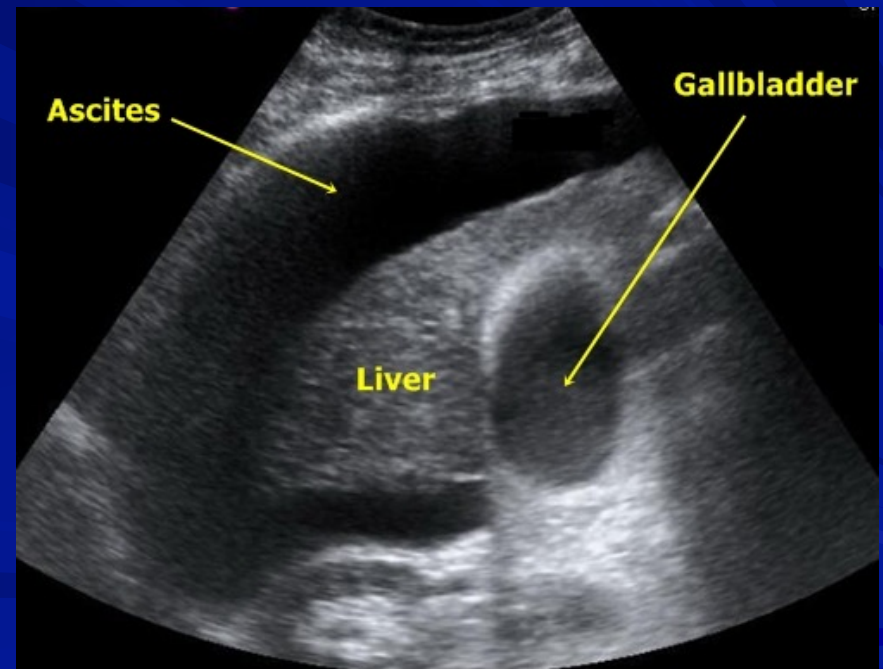
U/S ΑΝΩ ΚΟΙΛΙΑΣ ΣΕ ΑΣΘΕΝΗ ΜΕ ΑΣΚΙΤΗ

- Αποκαλύπτει στοιχεία πυλαίας υπερτάσεως
- Διάγνωση των χωροκατακτητικών εξεργασιών του ήπατος
- Doppler ή Triplex θέτει διάγνωση

θρόμβωσης πυλαίας

ή των ηπατικών φλεβών

- Αύξηση του εύρους των ηπατικών φλεβών επί συμφορητικής ΚΑ
- Εντοπισμός του κατάλληλου σημείου για ασφαλή και αποτελεσματική παρακέντηση

Department of Radiology

General Hospital

Prague

CT ΣΕ
ΑΣΘΕΝΗ
ΜΕ
ΑΣΚΙΤΗ

ΠΟΤΕ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΚΕΝΤΕΙΤΑΙ Ο ΑΣΘΕΝΗΣ ΜΕ ΑΣΚΙΤΗ

- Κατά την εισαγωγή του στο νοσοκομείο
- Αλλαγή στην κλινική του κατάσταση
- Ξαφνική αύξηση του μεγέθους του ασκίτη
- Επιδείνωση της ηπατικής εγκεφαλοπάθειας
- Παρουσία πυρετού

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΚΕΝΤΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΚΙΡΡΩΤΙΚΟ ΑΣΚΙΤΗ

- Από τους ασθενείς με ασκίτη λόγω κίρρωσεως του ήπατος που εισάγονται στο νοσοκομείο το 20% έχουν ΑΒΠ
- Όλοι οι ασθενείς με ασκίτη πρέπει να παρακετώνται
- Στο 87% των περιπτώσεων της ΑΒΠ έχουν συμπτώματα

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΑΡΑΚΕΝΤΗΣΗΣ

- Οι διαταραχές πήξης δεν αποτελούν αντένδειξη για παρακέντηση
- Ποσότητα 25-30 ml είναι αρκετή
- Πρέπει να γίνεται μακριά από ουλές
- Η θέση στην μέση γραμμή έχει λιγότερες επιπλοκές
- Συνιστάται να γίνεται με βελόνα μίας χρήσης 16-to-18-gauge και να χρησιμοποιούνται φιάλες κενού

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΚΙΤΙΚΟΥ ΥΓΡΟΥ

Εξετάσεις ρουτίνας	Προαιρετικές	Επί κλινικής υποψίας
Ασκίτης		
Αριθμός και τύπος λευκών Λευκωματίνη Καλλιέργεια	Πρωτεΐνη LDH Γλυκόζη Αμυλάση Χρώση κατά Gram	Άμεση χρώση για TB Καλλιέργεια, PCR για TB Κυτταρολογική
Ορός		
Λευκωματίνη	LDH Γλυκόζη Αμυλάση	

ΤΡΟΠΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΑΣΚΙΤΗ

Πρωτεΐνη $> 2,5$ g/dl =
Εξίδρωμα
Πρωτεΐνη $< 2,5$ g/dl =
Διίδρωμα

Ευαισθησία = 56 %

Βαθμός απόκλισης
λευκωματίνης
ορού - ασκιτικού υγρού
 $> 1,1$ g/dl = Πυλαία υπέρταση
 $< 1,1$ g/dl = Άλλο αίτιο

Ευαισθησία = 97 %

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΚΙΤΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ ΛΕΥΚΩΜΑΤΙΝΗΣ ΟΡΟΥ- ΑΣΚΙΤΙΚΟΥ ΥΓΡΟΥ

ΥΨΗΛΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ > 1,1

Κίρρωση
Κεραυνοβόλος ηπατική ανεπάρκεια
Ηπατικές μεταστάσεις
Θρόμβωση της πυλαίας φλέβας
Αλκοολική ηπατίτις
Θρόμβωση των ηπατικών φλεβών
Φλεβοαποφρακτική νόσος
Μυξοίδημα
Νεφρογενής ασκίτης

ΧΑΜΗΛΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ <1,1

Νεφρωσικό σύνδρομο
Καρκινωμάτωση περιτοναίου
Φυματιώδης περιτονίτις (χωρίς κίρρωση)
Παγκρεατικός ασκίτης (χωρίς κίρρωση)
Χολοπεριτόναιο (χωρίς κίρρωση)
Νόσοι συνδετικού ιστού (πολυορογονίτις)
Χλαμύδια/γονόκοκκοι

ΚΥΤΤΑΡΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ ΚΥΤΤΑΡΩΝ

Στο ασκитικό υγρό της κίρρωσεως χωρίς επιπλοκές

- Ο αριθμός ανέρχεται μέχρι $500/\text{mm}^3$
- Λεμφοκυτταρικός τύπος
- Πολυμορφοπύρηννα 30%
- Στην έντονη διουρητική αγωγή ο συνολικός αριθμός μέχρι $1000/\text{mm}^3$
- Αλλά ο αριθμός των πολυμ/πυρήνων δεν υπερβαίνει τα $250/\text{mm}^3$

Στην ΑΒΓ

- Ο αριθμός των πολυμορφοπυρήνων υπερβαίνει τα $250/\text{mm}^3$

Στην τραυματική παρακέντηση απαιτείται διόρθωση

- Αφαιρείται 1 πολυμορφοπύρηννο για κάθε 250 ερυθρά

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΣΚΙΤΙΚΟΥ ΥΓΡΟΥ

Το ασκιτικό υγρό στην ΑΒΠ

- Όταν τίθεται αμέσως στο μπουκάλι της καλλιέργειας η ευαισθησία φθάνει στο 81-93%
- Όταν περιμένουμε μέχρι να φθάσει στο εργαστήριο η ευαισθησία μειώνεται στο 42-52%
- 10-20 ml πρέπει να τοποθετούνται στο μπουκάλι
- Όταν η καλλιέργεια είναι θετική χωρίς αύξηση των πολυμορφοπύρηνων τότε η κατάσταση ονομάζεται βακτηριοασκίτης

ΠΡΩΤΕΙΝΗ ΑΣΚΙΤΙΚΟΥ ΥΓΡΟΥ

Στον ασκίτη της πυλαίας υπερτάσεως

- Όταν η ολική πρωτεΐνη $< 1 \text{ g/dl}$ αυξάνεται ο κίνδυνος ανάπτυξης αυτόματης βακτηριακής περιτονίτιδας
- Απαραίτητη στην διαφορική διάγνωση αυτόματης από δευτεροπαθή βακτηριακή περιτονίτιδα

ΧΡΩΣΗ ΚΑΤΑ GRAM ΑΣΚΙΤΙΚΟΥ ΥΓΡΟΥ

Στην αυτόματη βακτηριακή περιτονίτιδα

- Μονομικροβιακό αίτιο
- Η ευαισθησία της εξέτασης < 10% λόγω:
- Χαμηλής συγκέντρωσης βακτηριδίων στο ασκιτικό υγρό
- Δεν είναι κλινικά χρήσιμη

Στην δευτεροπαθή βακτηριακή περιτονίτιδα

- Πολυμικροβιακό αίτιο
- Η ευαισθησία είναι μεγαλύτερη λόγω:
- Αυξημένης συγκέντρωσης βακτηριδίων στο ασκιτικό υγρό

ΓΕΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΑΣΚΙΤΗ

- Συνίσταται μείωση της πρόσληψης άλατος 60-90mEq/ημέρα
- Διουρητικά
- Εκκενωτική παρακέντηση > 5 lt όταν ο ασκίτης είναι υπό τάση ή σε περίπτωση ανθεκτικού ασκίτη
- Ο κλινοστατισμός αν και μειώνει τα επίπεδα της ρενίνης δεν συνιστάται λόγω της πιθανής εμφάνισης ελκών κατακλίσεως
- Περιορισμός ύδατος σε 1200-1500/ημέρα μόνο όταν το Na ορού < 130 mEq/L χωρίς χρήση διουρητικών

ΔΙΟΥΡΗΤΙΚΑ

- Σπιρονολακτόνη 100-200 mg
 - Φουροσεμίδη 40-80 mg
- } Αρχικά
- Όλα τα χάπια το πρωί
 - Η σπιρονολακτόνη έχει χρόνο ημίσειας ζωής 5 ημέρες
 - Όταν δίδεται μόνη της χρειάζεται 2 εβδομάδες για να αρχίσει να δρα
 - Για ταχεία δράση απαιτείται να προστεθεί από την έναρξη της αγωγής φουροσεμίδη

ΜΕΤΡΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΔΙΟΥΡΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

- **Μέτρηση ποσότητας ούρων 24ωρου**
- **Μέτρηση Na ούρων 24ωρου** ώστε να επιτύχουμε αρνητικό ισοζύγιο άλατος
- Μέτρηση επανειλημμένων δειγμάτων ούρων από την έναρξη της διουρητικής αγωγής και μετά έτσι ώστε να επιτύχουμε νατριούρηση
- Αναγωγή του Na του δείγματος ούρων σε Na ούρων 24ωρου σύμφωνα με την ημερήσια ποσότητα ούρων
- Αν δεν επιτύχουμε νατριούρηση αυξάνουμε την δόση των διουρητικών
- **Παρακολούθηση σωματικού βάρους**
- Επιτυχής νατριούρηση όταν το ΣΒ μειώνεται κατά 0,5 kg/ημέρα
- Μεγαλύτερη απώλεια βάρους είναι ασφαλής όταν υπάρχουν περιφερικά οιδήματα

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΣΚΙΤΗ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ%
1. Άναλος δίαιτα	10-20%
2. *1 και σπιρονολακτόνη	>50%
3. *1 και *2 και διουρητικά της αγκύλης	90%

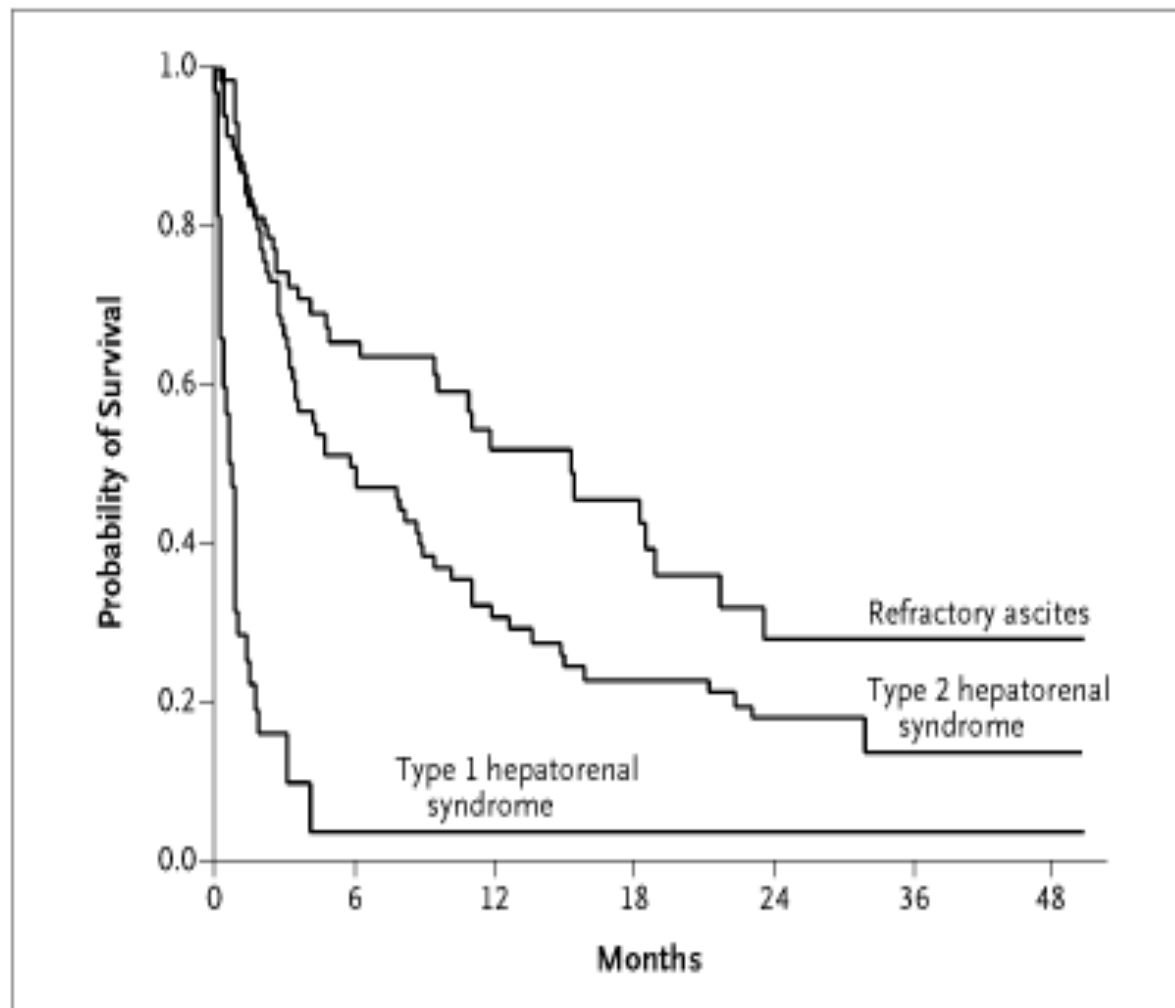
ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΣ ΑΣΚΙΤΗΣ

- Ασκίτης που δεν υποχωρεί παρά τον περιορισμό του άλατος της τροφής και διουρητικών σε δόση σπιρονολακτόνης 400mg και φουροσεμίδης 160mg
- Ασκίτης που δεν υποχωρεί διότι λόγω της εμφάνισης επιπλοκών της διουρητικής αγωγής δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μεγάλες δόσεις διουρητικών

ΠΡΟΓΝΩΣΗ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕ ΑΣΚΙΤΗ

- Ο ασκίτης αποτελεί την συχνότερη επιπλοκή της κίρρωσης
- Το 50% των ασθενών με αντιρροπούμενη κίρρωση θα εμφανίσουν ασκίτη εντός 10 ετών
- Συσχετίζεται με λοιμώξεις, χαμηλή ποιότητα ζωής, νεφρική ανεπάρκεια και κακή πρόγνωση
- Οι ασθενείς με ασκίτη πρέπει να αξιολογούνται για μεταμόσχευση ήπατος
- 30-50% των ασθενών με ασκίτη θα καταλήξουν εντός 1 έτους από την εμφάνισή του και 60-80% εντός πέντε ετών
- Ασθενείς με ανθεκτικό ασκίτη θα καταλήξουν σε λιγότερο από ένα έτος

ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ ΤΗΣ ΚΙΡΡΩΣΗΣ

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΣΘΕΝΩΝ ΜΕ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟ ΑΣΚΙΤΗ

- Μεταμόσχευση ήπατος
- Ολικές παρακεντήσεις
- Περιτοναιοφλεβικές αναστομώσεις
- Tranjugular Intrahepatic Portosystemic Shunt-
TIPS (διασφαγιτιδική ενδοηπατική
πυλαιοσυστηματική επικοινωνία) αντικαθιστά τη
χειρουργική πυλαιοσυστηματική αναστόμωση

ΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΚΕΝΤΗΣΗ

- Όταν ο ασκίτης είναι υπό τάση ή σε περίπτωση ανθεκτικού ασκίτη
- Όγκος : 10 lt
- Διάρκεια : 1 ώρα
- Πλεονεκτήματα : Ανακούφιση ασθενούς, βραχεία παραμονή στο νοσοκομείο
- Είναι ασφαλής όταν γίνεται σωστά
- Απαραίτητη η IV έγχυση λευκωματίνης (8 γρ/lt ασκίτη) ή κολλοειδών διαλυμάτων
- Προσοχή! σε ασθενείς με βαριές διαταραχές πήξης και διαταραχές της νεφρικής λειτουργίας

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΛΕΥΚΩΜΑΤΙΝΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΚΕΝΤΗΣΗ

- Υψηλότερη επίπτωση υπονατριαιμίας
- Έκπτωση της νεφρικής λειτουργίας
- Αιμοδυναμικές διαταραχές μετά παρακέντηση
- Μεγαλύτερος ρυθμός επανασυσώρευσης του ασκιτικού υγρού
- Μικρότερο προσδόκιμο επιβίωσης

Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ TIPS ΣΤΟΝ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟ ΑΣΚΙΤΗ

Τροποποίηση παραμέτρων που οδηγούν σε βελτίωση του ασκίτη

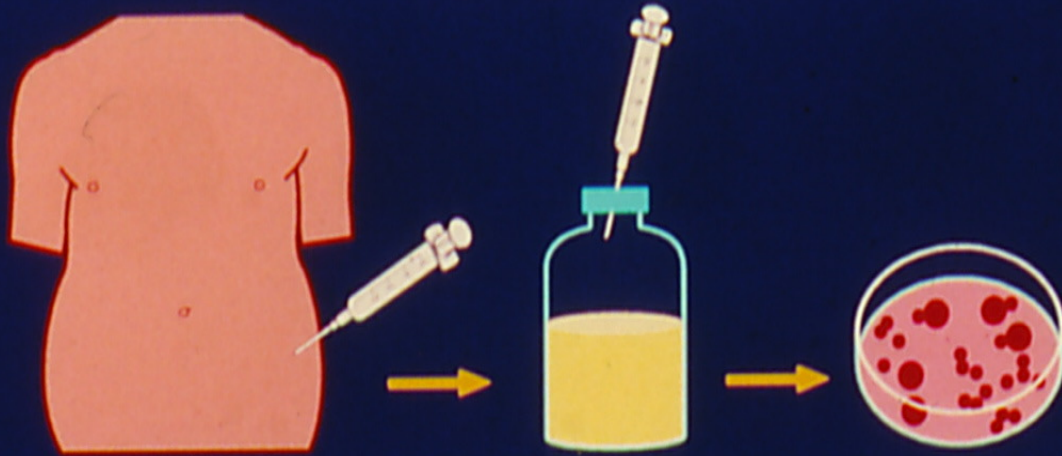
- Μειώνει την κοιλιοειδική πίεση
- Μειώνει την σωληναριακή επαναρόφηση νατρίου
- Μειώνει την δραστηριότητα του συστήματος ρενίνης - αγγειοτενσίνης - αλδοστερόνης

Αιμοδυναμικές παράμετροι

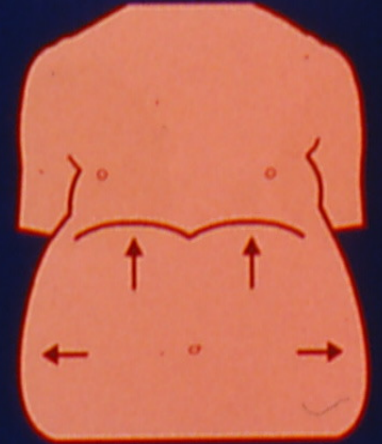
- Αυξάνει την υπερδυναμική κυκλοφορία
- Αυξάνει την πίεση ενσφηνώσεως στα πνευμονικά τριχοειδή
- Αυξάνει την πίεση του ΔΕ κόλπου
- Αυξάνει την πνευμονική αιματική ροή

Complications

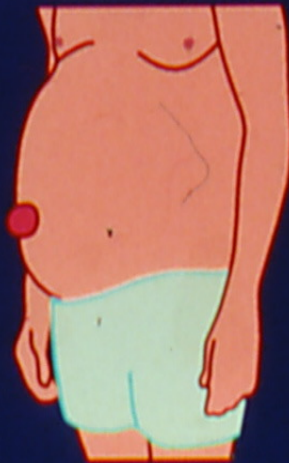
Infection (SBP)

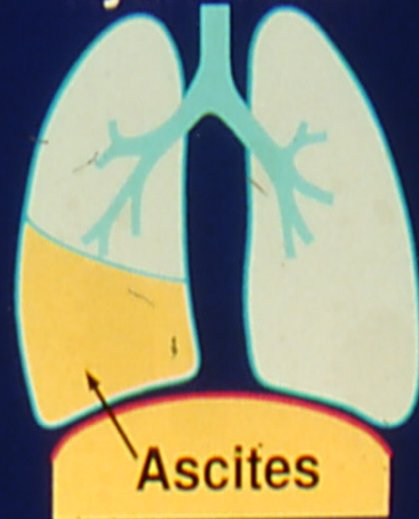
Tense ascites

Umbilical hernia

Hydrothorax

ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ ΑΣΚΙΤΗ

- Αυτόματη βακτηριακή περιτονίτις
- Κήλες (ομφαλοκήλη, βουβωνοκήλη, μηροκήλη)
- Ρήξη κηλών
- Αναπνευστική δυσχέρεια - Κιρρωτικός υδροθώρακας
- Εύκολος κορεσμός, πτωχή σίτιση
- Μειωμένη δραστηριότητα
- Χαμηλή ποιότητα ζωής

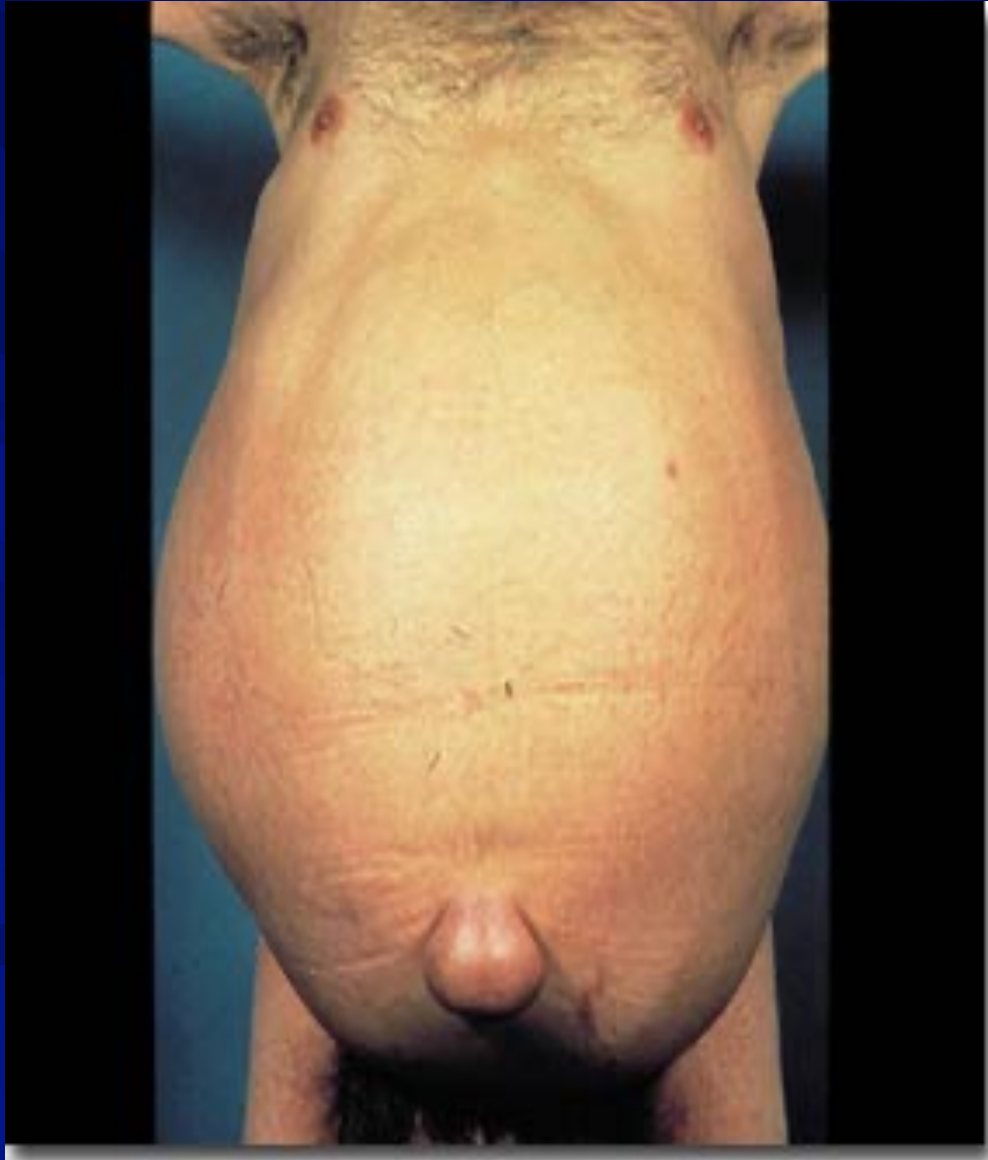
ΚΙΡΡΩΤΙΚΟΣ ΥΔΡΟΘΩΡΑΚΑΣ

ΚΙΡΡΩΤΙΚΟΣ ΥΔΡΟΘΩΡΑΚΑΣ

- Παρατηρείται σε 6% των ασθενών με μη αντιρροπούμενη κίρρωση
- Συνήθως συνυπάρχει ασκιτικό υγρό
- Μέτρια ποσότητα πλευρικού υγρού μπορεί να προκαλέσει δύσπνοια
- Συνήθως παρουσιάζεται ως δεξιά πλευρική συλλογή (85%), λιγότερο ως αριστερή (13%) και σπανίως αμφοτερόπλευρη (2%)
- Εργαστηριακά έχει τους χαρακτήρες του ασκιτικού υγρού
- Οφείλεται σε ελλείμματα του διαφράγματος, τα οποία μπορούν να ραγούν λόγω αύξησης της ενδοκοιλιακής πίεσης και να δημιουργήσουν μόνιμες επικοινωνίες μεταξύ υπεζωκοτικής και περιτοναϊκής κοιλότητας.

ΟΜΦΑΛΟΚΗΛΗ ΣΕ ΑΣΘΕΝΗ ΜΕ ΑΣΚΙΤΗ

ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΣΚΙΤΗ

ΠΑΡΑΚΕΝΤΗΣΗ

- Σε παρακεντήσεις >10 lt, χωρίς προσθήκη λευκωματίνης οξεία νεφρική ανεπάρκεια, υπονατρίαμια
- Βακτηριαμια
- Αιμοπεριτόναιο

ΔΙΟΥΡΗΤΙΚΑ

- Ηλεκτρολυτικές διαταραχές (Υπονατρίαμια, υπο- ή υπερ-καλιαμια)
- Μεταβολική αλκάλωση ή οξέωση
- Υπο-ογκαιμια
- Αζωθαιμια
- Ηπατική εγκεφαλοπάθεια
- Μυϊκές κράμπες

ΑΙΜΟΠΕΡΙΤΟΝΑΙΟ

- Αιμορραγικό ασκитικό υγρό με Ht > 0,5% ή ερυθρά αιμοσφαίρια > 50.000/mm³
- Σε ασθενείς με ασκίτη αυτόματα ή λόγω τραύματος, διαγνωστικών ή θεραπευτικών χειρισμών
- Στο 5-15% των περιπτώσεων ηπατοκυτταρικού καρκίνου
- Σπάνια λόγω ρήξης ενδοπεριτοναϊκού κίρσου
- Οι μεταστατικοί όγκοι του ήπατος σπάνια προκαλούν αιμοπεριτόναιο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ